

ПРОКУРАТУРАТА В ПОЛША – ОРГАНИЗАЦИЯ И ЗАДАЧИ В ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ПРЕСТЪПНОСТТА

Юлита Собжик³⁶

През последните 15 години настъпиха сериозни социално-икономически промени, които доведоха до нарастване на индивидуалната стопанска инициатива, появата на много фирми и увеличаване на търговията с други страни. Всички тези положителни ефекти, за съжаление, бяха съпътствани и от нарастване на броя на криминалните деяния.

Още през първата година на демократичните промени в Полша престъпността претърпя съществени промени. Появиха се престъпления, непознати в страната до този момент, като тероризъм, контрабанда, включително на наркотици, алкохол и оръжие, тежки случаи на насилие с употреба на огнестрелно оръжие и др. Постепенното нарастване на престъпността и по-конкретно на организираната престъпност сериозно застрашиха сигурността на гражданите в Полша. В този контекст ще бъде разгледано положението на прокуратурата в Полша.

Въпросите за по-ефективната работа на прокуратурата, мястото на тази институция в държавното устройство и независимостта на отделния прокурор са основни въпроси, с които се занимават различни професионални групи, а не само прокурорите. В Полша този проблем беше поставен още преди присъединяването на страната към Европейския съюз и понастоящем продължава да се дискутира.

За да бъде анализирано мястото на прокуратурата в системата от държавни органи, трябва да се вземе предвид правната традиция в съответната страна, както и цялостният модел на взаимоотношения между трите власти в държавата.

В Полша прокуратурата се ръководи от главен прокурор, на когото са подчинени всички останали прокурори. Неговите функции се изпълняват от министъра на правосъдието, който определя структурата на прокуратурата и регламентира вътрешните процедури, които прокурорите следва да прилагат.

Организационната структура на прокуратурата в Полша включва на първо място Националната прокуратура, която е част от Министерството на правосъдието и се ръководи от национален прокурор, който в същото време е и заместник на главния прокурор. Освен това съществуват 11 апелативни прокуратури, ръководени от апелативни прокурори, 44 окръжни прокуратури, ръководени от окръжни прокурори, и 325 районни прокуратури. В Полша има население от около 38 милиона души, 8 хиляди съдии и 4 хиляди прокурора.

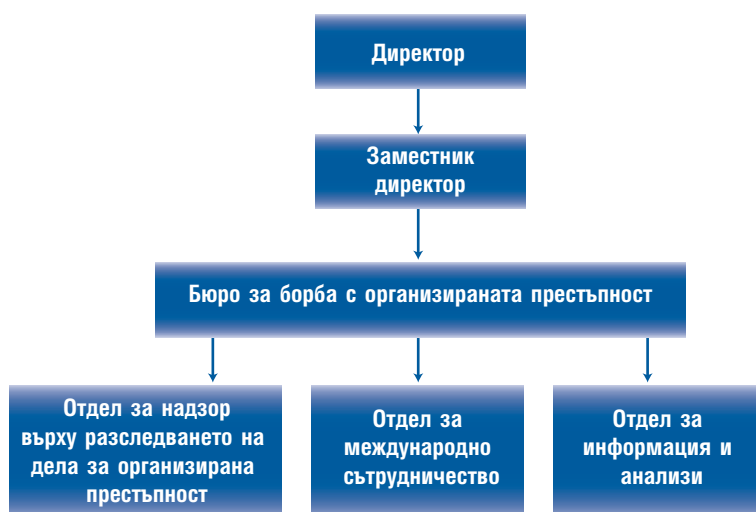
³⁶ Юлита Собжик е прокурор в Националната прокуратура на Полша и отговаря за надзора върху процеса на въвеждане на новите информационни технологии в прокуратурите в Полша. Заемала е длъжности в различни прокуратури и е била ръководител на отдела за икономически престъпления във Вършавската районна прокуратура.

Организация на правораздаването, съдебната власт и прокуратурата

Към Националната прокуратура е създадено Бюро за борба с организираната престъпност, чиято основна задача е да координира наказателното преследване на тази най-опасна форма на престъпност и да осъществява международното сътрудничество в тази област. Изградени са и 20 специализирани структури за борба с организираната престъпност в апелативните и окръжните прокуратури.

Бюро за борба с организираната престъпност

Прокуратурата работи на принципа на прякото подчинение, което означава че всеки прокурор е длъжен да изпълнява нарежданията и указанията на висшестоящия прокурор. Всички нареждания и указания във връзка със съдържанието на определено процесуално действие, обаче, трябва да бъдат издадени в писмена форма. В изключителни ситуации, когато съществуват пречки за спазването на писмената форма, нарежданията и указанията могат да бъдат дадени устно и впоследствие потвърдени писмено.

За две групи процесуални действия прокурорът е длъжен да изпълнява нарежданията, само ако са издадени от неговия непосредствен ръководител. Това са процесуалните действия, свързани с начина на приключване на разследването, и тези в съдебната фаза на процеса. Целта на това правило е да се възпрепятства намесата на главния прокурор и националния прокурор в процеса на вземане на решения от страна на останалите прокурори, провеждащи предварителното производство.

Прокурорите провеждат непосредствено предварителното производство или упражняват надзор върху извършването на следствените действия, участват в съдебната фаза на процеса като държавни обвинители и контролират изпълнението на присъдите.

Когато съществува основателно съмнение за извършено престъпление, прокурорът, в съответствие с приложимия закон, образува и извършва предварително производство или възлага това на друг оправомощен орган, като упражнява надзор върху неговата дейност. Задълженията на прокурора във връзка с образуването на предварително производство за престъпления от общ характер произтичат пряко от принципа за законност, който е фундаментален принцип на полската правна система. Същото задължение е вменено и на полицейските органи.

Ефективното осъществяване на функциите на прокуратурата зависи от нейното място и взаимоотношения с другите държавни органи. Основните задачи на прокуратурата са да извършва разследване и да упражнява надзор върху предварителното производство, когато то се осъществява от полицията или други оправомощени органи, както и да упражнява функцията на държавен обвинител в съда.

Сериозността и значението на тези функции обуславят взаимоотношенията на прокуратурата с другите държавни институции и я задължават да изпълнява задълженията си безпристрастно и независимо от външно влияние или намеса.

От гледна точка на институционалното място на прокуратурата съществуват три модела:

1. Прокуратурата е независима институция в системата на държавните органи, оглавявана от главен прокурор, който е независим орган и не е подчинен на никоя друга власт. Главният прокурор и останалите прокурори се назначават от Националния съвет на съдебната власт и прокуратурата или от Националния съвет на прокуратурата, какъвто вече не съществува.

2. Прокуратурата е подчинена на парламента или на президента, който назначава главния прокурор и останалите прокурори в йерархията.
3. Прокуратурата е част от изпълнителната власт (правителството). Това е положението в Полша в момента.

Според мнението на повечето прокурори в Полша първият модел е най-подходящ с оглед настоящата ситуация в страната. Независимо от това, обаче, всеки от тези модели изисква въвеждане на институционални механизми, за да се гарантира независимостта на прокуратурата от останалите държавни органи.

Въпросът за обхвата на независимостта на всеки прокурор, особено в процеса на вземане на решение, е дискуссионен. В този контекст възникват много въпроси, а именно – дали да се изостави принципът за единство и йерархично подчинение на прокуратурата, дали да се допусне прокурорите да изпълняват своята работа напълно независимо или да имат само ограничена независимост, например в рамките на съдебното производство.

При всички случаи, обаче, широките правомощия на прокурора по отношение на наказателното преследване изискват осигуряването на всички необходими условия той да изпълнява своите задължения независимо от каквото и да е влияние – както вътрешно, така и външно. Само по този начин би се гарантирала независимостта на прокуратурата.